

DOI: 10.21005/pif.2017.31.B-07

THE FUNCTION OF THE SCULPTURE IN PUBLIC SPACE AND ITS RECEPTION OCCUPANTS OF THE CITY

FUNKCJA RZEŻBY W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ I JEJ ODBIÓR PRZEZ OBECNYCH UŻYTKOWNIKÓW MIASTA

Anna Stasiak
mgr inż. arch.

Politechnika Gdańska
Wydział Architektury
Katedra Projektowania Środowiskowego

ABSTRACT

Sculpture has been with people for thousands of years. Its destiny, subject and scale have changed over the centuries. Public art, along with sculpture, began to appear in a new form (not only to commemorate important figures and events) only in the 1960s. This paper aims to answer what functions are currently performed by the sculptures located in a public space and how they are perceived by the inhabitants of the city.

Key words: Art; Public Art.; Public Space; Sculpture.

STRESZCZENIE

Rzeźba towarzyszy ludziom od tysięcy lat. Jej przeznaczenie, tematyka, skala zmieniały się na przestrzeni wieków. Sztuka publiczna – również rzeźba zaczyna pojawiać się w nowej formie (już nie tylko upamiętniającej ważne postaci i wydarzenia) dopiero w latach 60. ubiegłego wieku. Artykuł ma na celu odpowiedzieć jakie obecnie funkcje spełnia rzeźba ulokowana w przestrzeni publicznej oraz jak jest odbierana przez mieszkańców miasta.

Słowa kluczowe: przestrzeń publiczna; rzeźba; sztuka; sztuka publiczna.

1. INTRODUCTION

The purpose of this paper is to answer two questions: (1) what function is currently performed by sculpture located in public spaces, and (2) how it is perceived by the users of urban space.

The study covered the objects of small architecture - sculptures in the public spaces. Based on the source texts, the history and circumstances of the creation of a given object and its function in the urban space were determined.

The first objects that are considered as sculptures come from the Middle Ages of the Palaeolithic (about 300,000 b.c.e.), and the figures whose functions we can determine are dated to the period of the upper Palaeolithic (40 000 – 14 000 b.c.e.). Based on current knowledge, sculpture is probably one of the oldest of the fine arts [4]. Since the prehistoric times, the sculpture has changed its purpose, place of occurrence, presented themes and the motifs in it. We owe much to the Egyptians, the Greeks, and the Romans for the development of the craftsmanship and the details of the monuments. These cultures have reached a very high level in this matter.

Sculpture in public space has been around for a long time. However, its subject matter for a long time (until the 1960s) was mainly concerned with political issues, commemoration of past events and important characters of a given place.

Public art, including sculptures of various themes, are artistic activities that go beyond cultural institutions such as museums and galleries [3]. Art that appears in a public place is no longer protected by the context of the exhibition space [1, p. 10-11]. It's beginning to play more roles than this one in the art gallery. Apart from its reception as pure art, it becomes a public event, and consequently, the property of more people. Suddenly, more and more people, beyond those who are interested in arts, but also those who for various reasons can not or do not want to be in museum-like cultural institutions or art galleries, begin to understand and interpret the meaning of it,

2. THE FUNCTION OF SCULPTURE IN PUBLIC SPACE

Sculpture in public space can have different narratives, can be a carrier of specific information, or can have a very clear and distinct function. This is the longest and most frequently occurring form of commemoration of historical events or portraits of important personalities - often combined with didactic function. Some of these monuments have existed in their original location for many decades, others have changed places, or were replaced by new monuments that are more up-to-date or more closely aligned with the views of the present government.

An example of this type of execution is made by Franciszek Masiak, a monument of Struggle and Martyrdom of the Bydgoszcz Region (Fig. 1) located on the Old Market Square in Bydgoszcz. It commemorates Poles murdered as a result of Nazi and Stalinist terror in the Bydgoszcz region. Originally the monument was supposed to stand in Warsaw to honor the heroes of the Warsaw Ghetto, but as a result of various political intrusions, the state authorities decide to not place it in Warsaw and on September 5, 1969, its ceremonial unveiling took place in Bydgoszcz. Despite many discussions about relocation of this monument, it still stands in the original location [5]. For many residents, it is an important object in the space of their city, which tells a story about tragic, but nonetheless very important historical events.

Sculpture that appears in the public space can also be a symbol of the city, very strongly connected with the history of the place. Such a monument can become one of the factors enhancing the user's ties with a given space or the city itself.

In Bydgoszcz, such monuments are two *Archers* - one currently standing opposite to the Polish Theater, in the *Jan Kochanowski's park*. It was created in 1908 (arrived in Byd-

goszcz in 1910) (Fig. 2) by Ferdynand Lepcki. The statue was made of bronze, measuring 175 cm [11]. The naked woman's tightening bow was shown in a static posture, inconsistent with the posture of the archers during the shooting. The second monument was also made of bronze in 2013 by Maciej Jagodziński-Jagenmeer (Fig. 3). The sculpture was located in front of the main entrance to the Opera Nova. The figure measures 180 cm, stands on a sphere and the woman's posture is much more freer than that of her predecessor [8].

Fig. 1. Bydgoszcz monument of Struggle and Martyrdom in the Old Market Square in Bydgoszcz by Franciszek Masiak. Source: author

Ryc. 1. Pomnik Walki i Męczeństwa Ziemi Bydgoskiej znajdujący się na Starym Rynku w Bydgoszczy autorstwa Franciszka Masiaka. Źródło: autor

Fig. 2. The Archer from 1908 by Ferdinand Lepcke. Source: [13]

Ryc. 2. Łuczniczka z 1908 roku autorstwa Ferdynanda Lepckego. Źródło: [13]

Fig. 3. The Archer from 2013 by Maciej Jagodziński-Jagenmeer. Source: author

Ryc. 3. Łuczniczka z 2013 roku projektu Macieja Jagodzińskiego-Jagenmeera. Źródło: autor

Monument can serve as an orientation point in space. In such a situation, for the average recipient it doesn't matter why the monument appeared, what the author intended, and why it was located here. The most important thing is the existence of a specific solid in a given place. Such a pedestal becomes a meeting place for acquaintances or a point to help locate other things important to the city inhabitants.

Sculptures are also performing additional functions like the aestheticization of space or being a symbol of the city. An example of such a monument may be the Neptune Fountain in Gdańsk (Fig. 4) – designed by Abraham van den Blocke. The statue was cast in 1615, and the trellis with golden coats of Gdansk and Polish eagles dates back to 1634 [10]. The fountain was positioned in such a way that each side had a suitable background. When standing in front of Neptune, behind it, we see the façade of Artus Court. When looking at it from the Green Gate - the fountain has the Town Hall of the City in the background. When looking at it from the Długa street, it has the *Royal Road* in the background. It is a monument strongly integrated into the town's urban fabric. An indispensable element of Gdansk, attracting many tourists.

Fig. 4. The Neptune Fountain in Gdańsk by Abraham van den Blocke. Source: author

Ryc. 4. Fontanna Neptuna w Gdańsku projektu Abrahama van den Blocke. Źródło: autor

A similar function is performed by a sandstone pillory, located in front of the Town Hall on the Old Market Square in Wrocław (Fig. 5). It is a replica of a historic pillory made by Paul Preuss, standing there from 1492 to 1945, when it was destroyed and then demolished in 1947. It was reconstructed in the 1980s. Despite strong information luggage – for the inhabitants of the city, the pillory was a reason to be proud of – it served as a testimony, that the city possessed the court privileges. Nowadays it is mainly a meeting place on the Wrocław market, a characteristic and easy to locate place, which is why it's so popular.

Fig. 5. Replica of a pillory on the Old Market Square in Wrocław. Source: author
Ryc. 5. Replika Pręgiarza na Starym Rynku we Wrocławiu. Źródło: autor

There are sculptures, whose main purpose is to teach all kinds of people about the city itself. Such objects are, for example, touch models of important buildings (Fig. 6, 7), made on a scale and cast of bronze. They allow passersby to easily understand how the whole object looks. In addition, they are a spatial element that especially attracts the attention of visitors who want to get acquainted with the history of a given place.

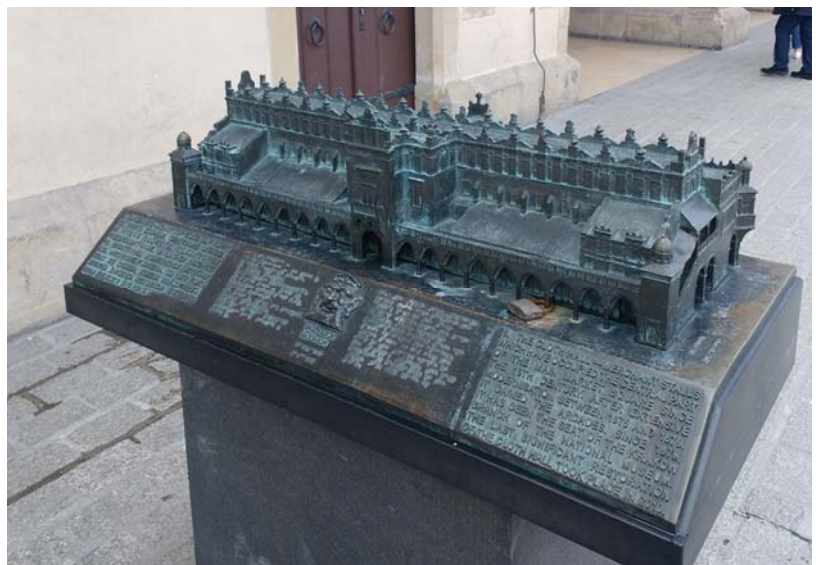

Fig. 6. Touch model of the Cloth Hall in Kraków. Source: author
Ryc. 6. Makieta dotykowa Teatru Muzycznego Capitol we Wrocławiu. Źródło: autor

Fig. 7. Touch model of the *Capitol Music Theater* in Wrocław. Source: author

Ryc. 7. Makieta dotykowa *Teatru Muzycznego Capitol* we Wrocławiu. Źródło: autor

There are monuments that are strongly linked to the emerging social problems – often provocative, met with really low social reception, sometimes emotional and sometimes trying to encourage to hold a specific stand on a given issue.

Fig. 8. *Mimininka* by David Čern - TV Tower Žižkov in Prague. Source: Krystyna Warsińska

Ryc. 8. *Mimininka* autorstwa Davida Černego – Wieża telewizyjna Žižkov w Pradze. Źródło: Krystyna Warsińska

Fig. 9. *Infants* by David Černy in the Kampa park in Prague. Source: Krystyna Warsińska

Ryc. 9. *Niemowlęta* autorstwa Davida Černego w parku na wyspie Kampa w Pradze. Źródło: Krystyna Warsińska

Works by David Čern *Mimink* are examples of such actions – 10 scaled down babies crawling on the TV Tower of Žižkov in Prague. The work was created on the occasion of Prague's receipt of the title of European Capital of Culture 2000 [6]. Three identical children appeared in a park on Kampa Island - here it can be clearly seen that sculptures instead of faces have bar codes - an attempt to draw public attention to the problem of globalization [9]. Sculptures attract the attention of passersby, their form forces the audience to firstly reflect on why the artist has decided on such a kind of artistic treatment and

what purpose it was meant to serve, and then to analyze the signaled problem itself. Černý's work has gained a lot of fame thanks to an uncompromising approach to all sorts of topics. Often it is no accident that visitors get to see his sculptures - they are increasingly becoming a part of a planned tours around the city.

Some of the urban sculptures refer to specific events, histories, and characters, but thanks to their form and location, they encourage the visitors to stop and familiarize the information they carry with them, and then they are activating the audience.

Wrocław Dwarfs (Fig. 10) began to appear in the city since 2005. Currently there are over 300 of them and this number is still growing. They derive from a graffiti from the 80s of the 20th century, which were intended to ridicule the communist system. At this moment, very few know where these little sculptures come from - even the official website of Wrocław Dwarfs does not have information about this. However, they fulfill a valuable function - they are a unique way to promote of the city.

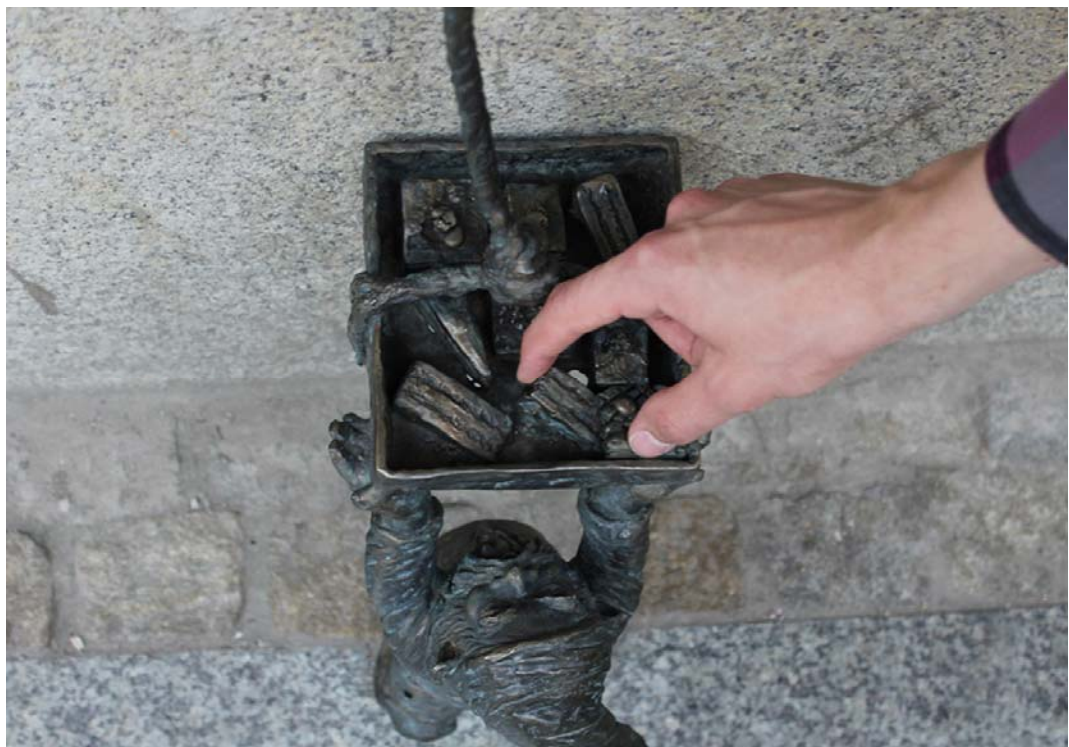

Fig. 10. Wrocław's dwarfs – Ciastuś. Source: author
Ryc. 10. Krasnal Wrocławski - Ciastuś. Źródło: autor

The approach to this developing situation is different, some are happy that their city is so well-known attraction, others are mad that there is little to no connections of the current sculptures with their originals. In addition, the dwarfs are constantly arriving, they ceased to be merely an initiative of the city authorities - they were commercialized. At present, many companies order their figurines to promote their services or products. In addition, more and more people accuse Wrocław authorities with littering of urban space with such a large number of figurines [2, p. 85-86].

Examples of similar activities encouraging pedestrians to stop for a while are the increasingly prominent benches with known figures (Fig. 11), which appear as if they sit down for a moment to tell their story to the people they meet. The first such execution in Poland was Julian Tuwim's Bench on Piotrowska street in Łódź, near the City Hall [7]. It was made in 1999 by Wojciech Gryniewicz.

They have their followers and opponents. Some believe that this is a nice accent, aestheticizing the space, others are inclined to believe that it has become too popular, not having such a significant message anymore and that some of the implementation have low artistic expression. In spite of the varying opinions, it can not be denied that city dwellers are more likely to stay with the characters sitting on city furniture than with those monuments on the pedestal in a proud pose.

More and more often in the urban space there are sculptures, whose main purpose of originating in a given location, apart from being a carrier of specific information, is to aestheticize the space, to enhance its qualities, to encourage the viewer to draw attention to the surrounding architecture, greenery or general atmosphere of the place.

Passing through the river by Jerzy Kędzior (Fig. 11) is a sculpture commemorating Poland's accession to the European Union. It was suspended on a line stretched between the banks of the Brda river on May 1, 2004. The sculpture depicts a young man holding an arrow in one hand and a perch in second. Over his shoulder, he is overlaid with sandals - the same as those worn by the Bydgoszcz *Archers*. Because of the same footwear and man-made arrows - this figure connects well with the symbol of the city of Bydgoszcz - the *Archer*. The statue has another hidden information - a swallow sitting on a perch - from German language: 'schwalbe' - the name of the founder of the Pomeranian Philharmonic [12]. The sculpture stands in beautiful scenery - you can see it from the bank of the river or from the bridge. It presents itself equally well during the day as well as during the night. This is mainly possible thanks to the well chosen location and all the care that was taken by the city authorities to install good lightings for the monument. Since the *Passing through the river* appeared, it is increasingly noticeable to see visitors and locals stopping for a moment at this place. The sculpture gained a general sympathy of the inhabitants of Bydgoszcz and it was incorporated into the urban tissue in a really smooth manner.

Fig. 11. Reader from Zakopane, by Karol Gąsienica Szostak. Source: author

Ryc. 11. Czytelnik z Zakopanego, autorstwa Karola Gąsienica Szostaka. Źródło: autor

Fig. 12. Crossing the river by Jerzy Kędzior. Source: author

Ryc. 12. Przechodzący przez rzekę autorstwa Jerzego Kędziora. Źródło: autor

3. CONCLUSIONS

Sculptures located in public spaces can perform different functions. Very often one monument simultaneously performs many functions. Often, different recipients read the meaning of a given spatial element as something else. For some Wrocław Dwarfs will only be a part of city aesthetics, for others it will be a symbol of Wrocław, and for others it will be a commemoration of concrete historical events.

The receipt of one sculpture can also be different depending on the age, education, wealth or origin of the person viewing the monument. This divergence can also be caused by factors such as concrete experiences or views (religious, political or ideological) of the city user.

Realizations are very different, some aestheticize space, others bring almost nothing with their appearance. Some monuments have high artistic levels, others could be made more carefully, with more involvement. However, the sculpture is so heavily inscribed in the urban fabric that many more monuments will appear in the cities. Some will delight us, others will provoke discussion on a subject, and others will for some reason disappear after a while. Despite the changing approach to function, communication, or location of public sculpture in recent decades, it is still largely welcomed by the general public.

FUNKCJA RZEŻBY W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ I JEJ ODBIÓR PRZEZ OBECNYCH UŻYTKOWNIKÓW MIASTA

1. WSTĘP

Artykuł ma na celu odpowiedzieć na dwa pytania: (1) jaką funkcję obecnie spełnia rzeźba ulokowana w przestrzeni publicznej, oraz (2) w jaki sposób jest ona odbierana przez użytkowników przestrzeni miejskiej.

Badania objęły obiekty małej architektury – rzeźby znajdujące się w przestrzeniach publicznych. Opierając się na tekstach źródłowych określono historię i okoliczności powstania danego obiektu oraz jego funkcję w przestrzeni miejskiej.

Pierwsze przedmioty uznane za rzeźby pochodzą z epoki średniego paleolitu (ok. 300 000 l. p.n.e.), a figury, których funkcję potrafimy określić datuje się na okres górnego paleolitu (40 000 – 14 000 l. p. n. e.). Bazując na obecnie posiadanej wiedzy można uznać, że rzeźba jest prawdopodobnie jedną z najstarszych sztuk plastycznych [4]. Od czasów prehistorycznych rzeźba zmieniała swoje przeznaczenie, miejsce występowania, przedstawianą tematykę i motywy w niej występujące. W kwestii rozwinięcia kunsztu i detalu pomników i monumentów wiele zawdzięczamy Egipcjanom, Grekom i Rzymianom. To te kultury osiągnęły bardzo wysoki poziom w tej materii.

Rzeźba w przestrzeni publicznej pojawia się od dawna. Jednak jej tematyka bardzo długo (bo aż do lat 60 ubiegłego wieku) dotyczyła głównie kwestii politycznych, upamiętniania minionych wydarzeń i ważnych dla historii danego miejsca postaci.

Sztuka publiczna, w tym również rzeźba o różnorodnej tematyce – to działania artystyczne wychodzące poza ramy instytucji kultury, takich jak muzea czy galerie [3]. Sztuka, która pojawia się w miejscu publicznym przestaje być chroniona przez kontekst przestrzeni wystawienniczej [1, s. 10-11]. Zaczyna odgrywać więcej ról niż ta w galerii sztuki. Poza jej odbiorem jako czystej sztuki, staje się ona wydarzeniem publicznym, a w następstwie tego, własnością większej ilości osób. Nagle zaczynają z nią obcować, odczytywać jej znaczenie i nadawać jej nowy sens nie tylko ludzie zainteresowani sztuką, ale również tacy, którzy z różnych powodów nie mogą lub nie chcą bywać w instytucjach kultury typu muzeum czy galeria sztuki.

2. FUNKCJE RZEŻBY W PRZESTRZENI MIEJSKIEJ

Rzeźba w przestrzeni publicznej może mieć różną narrację, być nośnikiem konkretnych informacji bądź pełnić wyraźną funkcję. Tę najdłuższą i nadal najczęściej występującą jest forma upamiętniająca zdarzenia historyczne lub portretująca ważne osobistości – często łącznie jest to z funkcją dydaktyczną. Niektóre z takich pomników istnieją w pierwotnej lokalizacji przez wiele dekad, inne zmieniają miejsce, lub zostają zastąpione nowymi monumentami, bardziej aktualnymi lub będącymi silniej wpisującymi się w poglądy obecnej władzy.

Przykładem tego typu realizacji jest wykonany przez Franciszka Masiaka, pomnik Walki i Męczeństwa Ziemi Bydgoskiej (ryc. 1) znajdujący się na Starym Rynku w Bydgoszczy. Upamiętnia on Polaków zamordowanych wskutek terroru hitlerowskiego i stalinowskiego w regionie bydgoskim. Pierwotnie pomnik miał stanąć w Warszawie w celu uczczenia bohaterów warszawskiego getta jednak w skutek różnych zawłości politycznych władze państwowe nie zdecydowały się na jego usytuowanie w Warszawie i 5 września 1969 roku nastąpiło jego uroczyste odsłonięcie w Bydgoszczy. Mimo wielu dyskusji na temat zmiany lokalizacji monumentu, znajduje się on nieustannie w swoim pierwszym usytuowaniu [5]. Dla wielu Bydgoszczan jest to ważny obiekt znajdujący się w przestrzeni ich miasta, mówiący o tragicznych, ale bardzo istotnych wydarzeniach historycznych.

Rzeźba pojawiająca się w przestrzeni publicznej może być również symbolem miasta, bardzo silnie związanym z historią danego miejsca. Taki monument może stać się jednym z czynników wzmacniającym identyfikację użytkownika danej przestrzeni z konkretnym miejscem i samym miastem.

Dla Bydgoszczy takimi pomnikami są dwie *Łuczniczki* – jedna znajdująca się obecnie naprzeciw Teatru Polskiego, w parku im. Jana Kochanowskiego, pochodzi z 1908 roku (do Bydgoszczy przybyła w 1910 roku) (ryc. 2). Jej autorem był Ferdynand Lepcki. Posąg został wykonany z brązu, mierzy 175 cm [11]. Naga kobieta, napinająca łuk została ukazana w statycznej pozie, niezgodnej z postawą przyjmowaną przez łuczników podczas oddawania strzału. Drugi pomnik został wykonany również z brązu w 2013 roku przez Macieja Jagodzińskiego-Jagenmeer'a (ryc. 3). Rzeźba została usytuowana przed głównym wejściem do gmachu Opery Nova. Postać mierzy 180 cm, stoi na kuli a sama postawa kobiety jest zdecydowanie swobodniejsza niż prezentowana przez jej poprzedniczkę [8].

Monument może spełniać funkcję punktu orientacyjnego w przestrzeni. W takiej sytuacji często dla przeciętnego odbiorcy nie jest ważne z jakiego powodu pomnik pojawił się w danym miejscu, jaki był zamysł autora i dlaczego akurat tutaj został on ulokowany. Najważniejszy staje się fakt istnienia konkretnej bryły w danym miejscu. Taki postument staje się miejscem spotkań znajomych, czy punktem pomagającym zlokalizować inne rzeczy istotne dla użytkownika miasta.

Mimo spełniania dodatkowych funkcji jak estetyzacja przestrzeni czy bycie symbolem miasta, przykładem takiego monumentu może być Fontanna Neptuna w Gdańsku (ryc. 4) – zaprojektowana przez Abrahama van den Blocke. Posąg został odlany w 1615 roku, a krata ze złotymi herbami Gdańska i polskimi orłami pochodzi z 1634 roku [10]. Fontanna została usytuowana w taki sposób by z każdej strony miała odpowiednie tło. Stojąc frontem do postaci Neptuna, za jego plecami widzimy fasadę Dworu Artusa, parząc na niego od strony Bramy Zielonej – fontanna ma w tle Ratusz Główny *Miasta*, gdy przyglądamy jej się idąc od strony ul. Długiej – ma ona w tle *Drogę Królewską*. Jest to pomnik silnie wpisujący się w tkankę urbanistyczną miasta. Będący nieodzownym elementem Gdańska, przyciągającym do siebie wielu turystów.

Podobną funkcję spełnia wykonany z piaskowca Pręgierz usytuowany przed Ratuszem na Starym Rynku we Wrocławiu (ryc. 5). Jest to replika zabytkowego pręgierza autorstwa Paula Preussa, stojącego w tym miejscu od 1492 do 1945 roku, gdy uległ on zniszczeniu, a następnie został rozebrany w 1947 roku. Zrekonstruowano go w latach 80. XX wieku. Mimo silnego bagażu informacyjnego – Pręgierz był powodem do dumy ówczesnych Wrocławian – świadczył o posiadaniu przez miasto przywilejów sądowych. Obecnie jest to głównie miejsce spotkań na rynku Wrocławskim, miejsce charakterystyczne i łatwe do zlokalizowania, dlatego cieszące się taką popularnością.

Są rzeźby przybliżające dzieciom, osobom niepełnosprawnym, ale również zwykłym użytkownikom wiedzę o mieście. Takimi obiektami są np. makiety dotykowe ważnych budynków (ryc. 6, 7), wykonane w skali i odlane z brązu. Pozwalają przechodniom w łatwy sposób zrozumieć, jak wygląda cały obiekt. Dodatkowo są elementem przestrzennym przyciągającym uwagę szczególnie osób przyjezdnych, chcących zapoznać się z historią danego miejsca. Takie modele można znaleźć w każdym Polskim mieście. Zazwyczaj nie niosą ze sobą silnych emocji, są jedynie elementem ułatwiającym i umiławającym poznanie danej przestrzeni.

Istnieją pomniki o tematyce silnie związanej z pojawiającymi się problemami społecznymi – często są to realizacje o wymiarze prowokacyjnym, spotykające się z małym poparciem społecznym, budzące silne emocje i zachęcające do obrania konkretnego stanowiska w danej kwestii.

Realizacjami będącymi dobrym przykładem tego typu działań są rzeźby Davida Černego *Miminka* – jest to 10 przeskalowanych postaci niemowląt, raczkujących po Wieży telewi-

zyjnej Žižkov w Pradze. Praca powstała z okazji otrzymania przez Pragę tytułu *Europejskiej Stolicy Kultury 2000* [6]. Trzy takie same dziecięce postacie pojawiły się w parku na wyspie Kampa – tutaj widać wyraźnie, że rzeźby zamiast twarzy mają kody kreskowe – był to zabieg mający na celu zwrócenie uwagi społecznej na problem globalizacji [9]. Rzeźby przyciągają uwagę przechodniów, swoją formą zmuszają odbiorców do zastanowienia się, po pierwsze, dlaczego artysta zdecydował się na taki rodzaj zabiegu artystycznego i czemu on ma służyć, a następnie do przeanalizowania sygnalizowanego problemu. Prace Černego zyskały dużą sławę właśnie dzięki niekompromisowemu podejściu do różnego rodzaju tematów. Często to nie przypadkiem spacerowicze trafiają na jego rzeźby – coraz częściej stają się one częścią zaplanowanej wycieczki po danym mieście.

Część z rzeźb miejskich nawiązuje do konkretnych zdarzeń, historii i postaci, jednak dzięki swojej formie i lokalizacji, po pierwsze, zachęca użytkownika do przystąpienia i zapoznania się z informacją, którą ze sobą pomnik niesie, a po drugie, aktywizują odbiorców.

Krasnale Wrocławskie (ryc. 10) zaczęły się pojawiać na terenie miasta od 2005 roku. Obecnie jest ich ponad 300 i ta liczba nadal rośnie. Wywodzą się one od graffiti z lat 80. XX wieku, które miały na celu ośmieszać system komunistyczny. W tym momencie mało kto wie skąd te niewielkie rzeźby się wywodzą – na oficjalnej stronie Krasnali Wrocławskich nie ma o tym informacji. Jednak spełniają one cenną funkcję – są jedyną w swoim rodzaju promocją miasta.

Podejście do tak rozwijającej się sytuacji jest różne, jedni cieszą się, że ich miasto ma tak dobrze kojarzącą się atrakcję, inni mają za złe brak powiązania obecnych rzeźb z ich pierwowzorem. Dodatkowo krasnali nieustannie przybywa, przestały one być jedynie inicjatywą władz miasta – zostały skomercjalizowane. Obecnie wiele firm zamawia swoją figurkę do promowania oferowanych przez siebie usług czy sprzedawanego towaru. Dodatkowo coraz częściej zarzuca się władzom Wrocławia pewnego rodzaju zaśmiecanie przestrzeni miejskiej przez tak dużą liczbę figurek [2, s. 85-86].

Przykładem podobnych działań zachęcających przechodniów by na chwilę przystanąli, są coraz częściej pojawiające się ławki z postaciami znanych osób (ryc. 11), które wyglądają, jakby na chwilę tam usiadły tylko po to, by opowiedzieć swoją historię napotkanym osobom. Pierwszą tego typu realizacją na terenie Polski była Ławeczka Juliana Tuwima na ul. Piotrowskiej w Łodzi, tuż przy Urzędzie miasta [7]. Została ona wykonana w 1999 roku przez Wojciecha Grynicewicza.

Takie realizacje mają swoich zwolenników i przeciwników. Jedni uważają, że jest to miły akcent, estetyzujący przestrzeń, inni skłaniają się do opinii, że stało się to zbyt popularne, nie mające aż tak istotnego przekazu, a część z realizacji ma niski wyraz artystyczny. Mimo tak różnych opinii nie da się zaprzeczyć, że użytkownicy miasta dużo częściej zatrzymują się przy postaciach siedzących na meblu miejskim, niż przy tych pomnikach usytuowanych na cokole w dumnej pozie.

Coraz częściej w przestrzeni miejskiej pojawiają się rzeźby, których głównym celem powstania i usytuowania w danej lokalizacji, poza byciem nośnikiem konkretnej informacji, jest estetyzacja przestrzeni, podniesienia jej walorów, zachęcenie widza zwrócić uwagę na otaczającą go architekturę, zielen czy ogólną atmosferę miejsca.

Przechodzący przez rzekę autorstwa Jerzego Kędziora (ryc. 11), to rzeźba upamiętniająca wejście Polski do Unii Europejskiej. Została zawieszona na linie rozpiętej pomiędzy dwoma brzegami rzeki Brdy 1 maja 2004 roku. Rzeźba przedstawia postać młodego mężczyzny, trzymającego w jednej ręce strzałę, a w drugiej – żerdź. Przez ramię przewieszona ma sandały – takie same, jak te noszone przez Bydgoską *Łuczniczkę*. Z uwagi na fakt tego samego obuwia i trzymanej przez mężczyznę strzały – postać tę łączy się z symbolem miasta Bydgoszczy – *Łuczniczką*. Posąg ma w sobie ukrytą jeszcze jedną informację – na żerdzi przysiadła jaskółka - z niemieckiego schwalbe – takie nazwisko

nosił założyciel Filharmonii Pomorskiej [12]. Rzeźba znajduje się w pięknej scenerii – można ją oglądać z brzegu rzeki lub z mostu. Prezentuje się równie dobrze w ciągu dnia i w nocy. Jest to głównie możliwe dzięki wybranej lokalizacji i zadbaniu o dobre oświetlenie monumentu przez władze miasta. Odkąd *Przechodzący przez rzekę* się pojawił, można zauważyć zdecydowanie częstsze zatrzymywanie się chociaż na chwilę w tym miejscu lokalnych mieszkańców jak i osób przyjezdnych. Rzeźba zyskała ogólną sympatię mieszkańców Bydgoszczy i wpisała się w sposób płynny w tkankę miejską.

3. WNIOSKI

Rzeźba ulokowana w przestrzeni publicznej może spełniać różne funkcje. Bardzo często jeden pomnik pełni jednocześnie wiele funkcji. Nierzadko różni odbiorcy odczytują znaczenie danego elementu przestrzennego jako coś innego. Dla jednych Krasnale Wrocławskie będą jedynie elementem estetyzującym miasto, dla innych będzie to pewnego rodzaju symbol Wrocławia, a dla jeszcze innych będzie to upamiętnienie konkretnych wydarzeń historycznych.

Odbiór jednej rzeźby również może być różny w zależności od wieku, wykształcenia, możliwości czy pochodzenia osoby oglądającej pomnik. Ta rozbieżność może być także spowodowana takimi czynnikami jak: konkretne doświadczenia czy poglądy (religijna, polityczne czy ideologiczne) użytkownika miasta.

Realizacje bardzo się między sobą różnią, jedne estetyzują przestrzeń, inne nie wnoszą prawie nic wraz ze swoim pojawieniem się. Niektóre pomniki mają wysoki poziom artystyczny, inne mogłyby zostać wykonane staranniej, z większym zaangażowaniem. Jednak rzeźba jest tak silnie wpisana w tkankę miejską, że jeszcze wiele monumentów pojawi się w miastach. Niektóre będą nas zachwycać, inne będą prowokować do dyskusji na jakiś temat, a jeszcze inne z różnych powodów po jakimś czasie znikną z otaczającej nas przestrzeni. Mimo zmieniającego się w ostatnich dziesięcioleciach podejścia do funkcji, przekazu, czy usytuowania rzeźby w miejscach publicznych, jest ona nadal w większości przypadków pozytywnie odbierana przez ogół społeczeństwa.

BIBLIOGRAPHY

- [1] Charzyńska J., *Art and Public Space*, w: *Art and Public Space*, wydanie 1, Gdańsk, Laznia Centre for Contemporary Art 2012, s. 10-11.
- [2] Dobesz L., *Pomnik i akcent planistyczny w krajobrazie miejskim*, w: *Integracja sztuki i techniki w architekturze i urbanistyce*, wydanie 1, Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego 2014, s. 85-86.
- [3] Dziamski G., *Sztuka publiczna, Kultura i Społeczeństwo*, 2005, nr 1, s. 47 za: https://web.archive.org/web/20090207192507/http://www.socjomat.pl/aktualny/artykuly/id_kultura02.html].
- [4] [historiasztuki.com.pl](http://www.historiasztuki.com.pl) <http://www.historiasztuki.com.pl/strony/005-00-01-HISTORIA-RZEZBY-PRE.html>, dostęp/access 2017-07-27.
- [5] odznaka.kuj-pom.bydgoszcz.pttk.pl/ <http://www.odznaka.kuj-pom.bydgoszcz.pttk.pl/opisy/4/bydpom.htm>, dostęp/access 2017-07-27.

- [6] podroze.onet.pl <http://podroze.onet.pl/gdzie-na-weekend/wycieczka-sladami-prac-davida-ernego-po-pradze/enwnw>, dostęp/access 2017-08-01.
- [7] polskieszlaki.pl <https://www.polskieszlaki.pl/laweczka-juliana-tuwima-w-lodzi.htm>, <https://www.polskieszlaki.pl/laweczka-juliana-tuwima-w-lodzi.htm>
- [8] radiopik.pl <http://www.radiopik.pl/6,1281,nova-luczniczka-w-bydgoszczy>, dostęp/access 2017-07-04.
- [9] tasteaway.pl <http://www.tasteaway.pl/2013/08/27/praga-10-rzeczy-ktore-musisz-zrobic-lista-subiektywna/>, dostęp/access 2017-08-01.
- [10] trojmiasto.pl <http://www.trojmiasto.pl/Fontanna-Neptuna-o416.html> , dostęp/access 2017-07-27.
- [11] visitbydgoszcz.pl <http://www.visitbydgoszcz.pl/pl/miejsca/87-rzezby-i-pomniki/661-rzezb-luczniczki>, dostęp/access 2017-07-26.
- [12] visitbydgoszcz.pl <http://www.visitbydgoszcz.pl/pl/poznaj/ciekawostki/2472-przechodzacy>, <https://www.polskieszlaki.pl/laweczka-juliana-tuwima-w-lodzi.htm>, dostęp/access 2017-08-01.
- [13] Wikipedia.pl https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:C5%81uczniczka_noc.jpg, dostęp/access 2017-08-01.

AUTHOR'S NOTE

The author is a graduate of the Faculty of Architecture at Gdansk University of Technology and the Faculty of Architecture and Design at the Gdańsk Academy of Fine Arts. At present, she is interested in and takes up broadly understood social participation in architectural and urban planning, the influence of public art on the activities of urban dwellers and the influence of various spatial practices on the functioning of its users.

O AUTORZE

Autorka jest absolwentką Wydziału Architektury na Politechnice Gdańskiej oraz Wydziału Architektury i wzornictwa na Gdańskiej Akademii Sztuk Pięknych. Obecnie interesuje się i zajmuje szeroko rozumiana partycypacja społeczną w projektowaniu architektoniczno-urbanistycznym, oddziaływaniem sztuki publicznej na aktywizację mieszkańców miast oraz wpływem różnorodnych zabiegów przestrzennych na funkcjonowanie jej użytkowników.

Contact | Kontakt: anna.stasiak@pg.edu.pl; stasiak1990@gmail.com